1. ประวัติชุมชนบ้านคีรีวง

ชุมชนบ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในหุบเขา มีวิถีชีวิตหากินอยู่กับป่า พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในวิถีธรรมชาติทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมอุดมสมบูรณ์ ทำสวนสมรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณ ชุมชนนี้ผ่านการต่อสู้กับวิกฤตธรรมชาติครั้งแล้วครั้งเล่าแต่สามารถยืนหยัดพลิกฟื้นแผ่นดิน ขึ้นมาด้วยความอุตสาหพยายามของผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สามารถรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มองค์กรของชาวบ้านอย่างหลากหลาย ชุมชนนี้อยู่ด้วยความรัก สามัคคี ซื่อสัตย์ มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ด้วยคุณสมบัติทึ่งดงามเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนทำให้บ้านคีรีวงโดดเด่น มีชื่อเสียงเล่าขานถึงตำนานของชุมชน การต่อสู้จากบรรพบุรุษ สืบทอดสู่รุ่นหลานและยังคงดำเนินต่อไป ดึงดูดผู้คนให้สนใจมาศึกษาวิถีชีวิต ก่อเกิดรายได้สร้างเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงสู่การพึ่งตนเอง มีการพัฒนา กิจกรรมนำภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมาบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ และจากการค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านคีรีวงสามารถมองเห็นถึงกระบวนการพัฒนาของชุมชนแห่งนี้ได้ดังนี้

ชุมชนบ้านคีรีวงได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ทั้งจากความกระตือรือร้นของชาวบ้านเองและประกอบกับความช่วยเหลือของหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ของทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งอาจจะเรียงลำดับได้ตามเวลาการเริ่มงานพัฒนาดังนี้

ปี 2518 ตำรวจตระเวนชายแดน ได้เข้ามาจัดโครงการฝึกลูกเสือชาวบ้าน 700 – 800 คน ฝึกเยาวชน รวมทั้งฝึกไทยอาสาป้องกันชาติ

ปี 2523 กรมการพัฒนาชุมชน ได้เข้ามาส่งเสริมและให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตโดยผ่านทางพัฒนาการจังหวัด พัฒนาการอำเภอ และในปีเดียวกันผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช ร่วมกับนายอำเภอลานสกา ได้มีโครงการให้ทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดพัฒนาถนนหนทางและให้แนวคิดเรื่องชุมชนพึ่งตนเองแก่บ้านคีรีวง

ปี 2528 – 2529 หมู่บ้านคีรีวงโด่งดังที่สุด เนื่องมาจากการได้รับคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อ.พ.ป.) อันดับ 1 ทั้งในการประกวดของจังหวัดและภาค และได้รับรางวัลชมเชยพิเศษในระดับประเทศ ได้รับเงินรางวัล 100,000 บาท เพื่อนำมาพัฒนาหมู่บ้าน โดยทางชุมชนคีรีวงได้ฝากเงินจำนวนนี้ไว้กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในปีเดียวกันหมู่บ้านคีรีวงได้รับรางวัลหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองอีกด้วยเนื่องมาจากพระครูนิเทศธรรมรักษ์ พระสงฆ์สายธรรมทูตได้อบรมและพัฒนาจิตใจชาว คีรีวงให้ลด ละ เลิกอบายมุข พร้อมทั้งให้ตั้งใจทำงานและประพฤติตัวในทางที่ดี นอกจากนี้ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคสมทบกับชาวบ้านในการนำไฟฟ้าจากตัวอำเภอลานสกาเข้ามาสู่ชุมชน

อุทกภัยในปี 2531 ถือว่าเป็นภัยธรรมชาติครั้งร้ายแรงที่สุด เท่าที่ชาวคีรีวงเคยประสบมา ในครั้งนั้นชีวิตและทรัพย์สินของชาวคีรีวงเสียหายเป็นจำนวนมาก การพัฒนาในช่วงนั้นจึงเป็นการพัฒนาและช่วยเหลือชาวคีรีวงและชุมชนคีรีวงที่ประสบอุทกภัยเป็นหลัก

ปี 2532 มีโครงการฟื้นฟูและบรรเทาอุทกภัยบ้านคีรีวง โดยกรมชลประทานเป็นโครงการตามแนวพระราชดำริให้ขุดลอกคลองและป้องกันตลิ่ง เพื่อแก้ปัญหาการ กัดเซาะและลดแรงปะทะของน้ำในคลองใช้งบประมาณราว 300 ล้านบาท นอกจากนี้ในปีเดียวกัน มูลนิธิศุภนิมิต มาสร้างที่พักพิงชั่วคราวประมาณ 300 หลัง ให้กับชาวบ้านที่บ้านถูกอุทกภัยทำลายไป ก่อนที่ชาวบ้านเหล่านี้จะสร้างบ้านใหม่ และมูลนิธิหมู่บ้าน ได้เข้ามาให้ความรู้ด้านการประกอบอาชีพ

ปี 2533 กรมชลประทานได้ทำโครงการประปาเพื่อใช้ในการเกษตร ใช้ งบประมาณ ราว 14 ล้านบาท โดยสร้างและวางท่อประปามาจากน้ำตกวังไม้ปักเข้ามาสู่ ชุมชนคีรีวง

ปี 2534 กรมโยธาธิการได้ทำ โครงการสร้างสะพานข้ามคลองมาสู่ชุมชน คีรีวง สะพานนี้มีความยาวประมาณ 100 เมตร ใช้งบประมาณ 8 ล้านบาท

ปี 2535 ได้มีโครงการอบรมและสร้างผู้นำ ซึ่งดำเนินการโดยมูลนิธิโกมลคีมทอง โครงการก่อสร้างโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 74 (ชุมชนคีรีวง) โดยการสนับสนุนจาก มูลนิธิหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ นอกจากนี้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช ได้เข้ามาให้ความรู้ ทางด้านการประกอบอาชีพและช่วยฝึกผู้นำเช่นกัน

ปี 2536 องค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้ทำโครงการก่อสร้างสะพาน ข้ามคลองปงเข้ามาสู่ชุมชนคีรีวง

ปี 2537 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ร่วมกับสถานทูตออสเตรเลียได้สนับสนุนในการทำโครงการพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ เพื่อให้ชาวบ้านลดการทำลายธรรมชาติ และให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ในการจัดการอาชีพรวมถึงธุรกิจชุมชน

ปี 2538 ชุมชนคีรีวงได้รับการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว โดยทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในการมอบรางวัลกินรีทองคำให้กับชุมชน

ปี 2543 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ทำโครงการก่อสร้างถนนในชุมชนระยะทาง 10 กิโลเมตร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

ปี 2544 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ทำโครงการสร้างป้ายสื่อ ความหมายในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในชุมชนคีรีวง

2. วิถีชีวิต ทุนทางสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านคีรีวง

จากการศึกษาชุมชนบ้านคีรีวงมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมหลากหลายกิจกรรม เช่น กลุ่มทำผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มหัตถกรรม กลุ่มสมุนไพร เป็นต้น ในการดำเนินงานได้มีการจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการ มีการกำหนดระเบียบข้อบังคับกลุ่มอย่างชัดเจน มีการปรึกษาหารือประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้กลุ่มมีความเหนียวแน่น มั่งคง กลุ่มเกิดความรักใคร่ สามัคคี มีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

กิจกรรมที่ดำเนินการในแต่ละประเภท กลุ่มองค์กรจะเน้นผลผลิตที่ได้จากวัตถุดิบในชุมชนเป็นหลัก ด้วยวิถีชีวิตของชุมชนคีรีวงจะมีความสัมพันธ์กับป่าและสิ่งแวดล้อมที่สั่งสมมายาวนาน เช่น บรรพบุรุษมีการทำสวนสมรม มีการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำโดยชุมชน จากทรัพยากรที่มีอย่างอุดมสมบูรณ์เหล่านี้ชุมชนคิดว่าควรจะได้มีการนำวัตถุดิบจากธรรมชาติมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ อย่างคุ้มค่าโดยไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น กลุ่มหัตถกรรมจักสานคลุ้มมาใช้แปรรูปเป็นตะกร้า กระเป๋า กระจาดเป็นต้น กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาตินำใบไม้ เปลือกไม้ แก่นไม้ มาใช้ในการย้อมสีผ้า กลุ่มสมุนไพร น้ำเปลือกมังคุดมาทำสบู่ สมุนไพรเปลือกมังคุด เป็นต้น การแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่ผ่านมามีการกล่าวขานเป็นที่ยอมรับของชาวคีรีวงและผู้มาเยี่ยมเยียนผลิตภัณฑ์ที่ปรากฏจำนวนไม่น้อยเกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดจากบรรพบุรุษจนถึงรุ่นลูกหลาน เช่น การจักสานโตรัะ มาใส่หาบผลไม้ลงจาก ภูเขา การทำหมาด้อมาใช้เป็นบรรจุภัณฑ์ใส่อาหาร ขนม การนำกะลามะพร้าวมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ เครื่องใช้สมัยใหม่ เช่น กระดุม สร้อยคอ เข็มขัด กระเป๋า ต่างหู โคมไฟ สามารถจำหน่ายได้แพร่หลาย ผลิตภัณฑ์ที่ปรากฏเหล่านี้เกิดจากการส่งเสริมภูมิปัญญา ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ชุมชนคีรีวงสร้างจิตสำนึก ปลูกฝังวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ในการดำเนินชีวิตให้รักบ้านเกิด รักท้องถิ่น รักการให้บริการในการดำเนินกิจการบน พื้นฐานความคิดว่า "ทำโดยชุมชน ของชุมชน เพื่อชุมชน"

3. การบริหารจัดการชุมชนบ้านคีรีวง

ชุมชนบ้านคีรีวงมีการบริหารการจัดการทุนของชุมชนอย่างมีศักยภาพ โดยมองเห็นสินทรัพย์ที่ชุมชนมีอยู่ เช่น ทุนทางปัญญา ได้แก่ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี ค่านิยม ทุนทางสังคม ได้แก่ ความสามัคคี เอื้ออาทร ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ป่าเขา แม่น้ำ ต้นไม้ วิถีชีวิต วัฒนธรรม นำมาสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นแหล่งก่อเกิดรายได้แก่ชุมชน โดยพื้นฐานในชุมชนนี้มีความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ ทุกคนมีความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมศึกษาค้นคว้าหาความรู้ นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาผนวกกับความรู้เดิมเป็นการสร้างวิทยาการใหม่ ๆ บริหารทรัพยากรที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจาก สินทรัพย์ดังกล่าว ชุมชนคีรีวงยังมีการระดมทุนในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีแหล่งเงินทุน เป็นทุนสำรองในการประกอบอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นแหล่งทุนสำคัญของชุมชนที่ทำให้คนเกิดนิสัยการออม เกิดความไว้วางใจ เสียสละ ซื่อสัตย์ สร้างความรับผิดชอบในการทำกิจกรรมร่วมกัน ปัจจุบันในชุมชนมีการจัดตั้งกองทุนหลายประเภท เช่น กองทุน หมู่บ้าน กองทุน กข.คจ. กองทุนจากสำนักงานเคหะแห่งชาติ ทุนจาก JBIC มูลนิธิ โมล คีม ทอง กองทุนเติมสีเขียวใส่เขาหลวง กองทุนเหล่านี้มีส่วนสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนคีรีวง เกิดการสร้างวิสาหกิจชุมชนที่เติบโตก้าวหน้า สร้างรายได้แก่ ชุมชนอย่างต่อเนื่อง วิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการยกย่องมีชื่อเสียงโดดเด่นแพร่หลาย เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มบ้านสมุนไพร กลุ่มใบไม้ กลุ่มหัตถกรรมจักสาน การผลิตและการบริหารจัดการทุนเกิดจากคนในชุมชนจัดระบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งเรียนรู้และปฏิบัติจริง จนเกิดบทเรียนของชุมชนในการเป็นต้นแบบวิสาหกิจชุมชนแก่กลุ่มองค์กรชุมชนที่สนใจเรียนรู้มาศึกษา ดูงานนำไปประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่จะเห็นได้ว่าวิสาหกิจชุมชนคีรีวง เป็นการสร้างอาชีพที่ยั่งยืน มีรายได้ที่มั่นคง มีความสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ทั่วไป

ชุมชนคีรีวงมีรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่เป็นระบบเป็นต้นแบบในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ เช่น การบริหารจัดการทุน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน เมื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการของชุมชน จะพบ เอกลักษณ์ที่แบบอย่างได้ คือ

3.1 ผู้นำชุมชนบ้านคีรีวงยึดหลักการทำงานมีส่วนร่วม ทุกคนสามารถเป็น ผู้นำในทุกกิจกรรม ดังนั้น เมื่อชุมชนเกิดการรวมตัวผนึกกำลังต่อสู้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ บทบาทผู้นำจึงต้องได้รับการพัฒนาก่อน เป็นโอกาสดีที่ชุมชนได้รับงบประมาณในการจัดโครงการฝึกอบรมโรงเรียนผู้นำ ซึ่งต้องเรียนรู้ในกระบวนการบริหารอย่างมีเป้าหมาย ผู้นำ ที่ผ่านการเรียนรู้สามารถวางรากฐานการพัฒนาให้แก่ชาวบ้าน ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ ที่ความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตสืบมาทุกวันนี้บทบาทผู้นำของชุมชนคีรีวงยังคงความสำคัญอยู่

3.2 ความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กร ในชุมชนคีรีวงมีกลุ่มองค์กรหลากหลายประเภท สร้างกิจกรรมตามความรู้ ความถนัด ความสนใจของแต่ละองค์กร มีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น ทุกคนเคารพกฎกติกา มีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ที่ได้รับการ แต่งตั้งมอบหมาย สมาชิกได้รับการดูแลพัฒนาความรู้ได้ศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่าย ชุมชนมีการประชุม ปรึกษาหารือ จัดทำหลักฐานเอกสารอย่างเป็นระบบ มีแผนการทำงานและประชาสัมพันธ์งานให้ชุมชนรับทราบ

3.3 ผลผลิต การบริหารจัดการที่ดี ทำให้เกิดผลผลิตที่ดีในชุมชน กิจกรรมที่นำมาซึ่งความภูมิใจของคนในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ ศูนย์ประสานงานบ้านคีรีวง กลุ่มสมุนไพร กลุ่มทุเรียนกวน กลุ่มหัตถกรรม จักสาน ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป

3.4 การพึ่งตนเอง การดำเนินชีวิต ของชุมชนบ้านดีรีวงมีเป้าหมายที่การ พึ่งตนเองอย่างเด่นชัด ด้วยลักษณะบุคลิกของคนในชุมชนมีสายเลือดแห่งการต่อสู้ บากบั่น อดทน อุตสาหะ พร้อมที่จะฝ่าฟันอุปสรรค การดำรงชีพเบื้องต้น พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นเทือกเขาลำเนาไพร การปลูกพืชผักผลไม้จึงเป็นในลักษณะสวนสมรม ซึ่งปลูกพืชพันธุ์หลากหลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน ชีวิตที่ต้องกับวิกฤตการณ์ธรรมชาติหลายครั้งทำให้ชุมชนเกิดพลังในการมีส่วนร่วม ผลักดันสังคมให้พัฒนาด้วยศักยภาพที่มีเป็นการพัฒนาไปสู่การพึ่งตนเอง สร้างตนเองด้วยภูมิปัญญาและสินทรัพย์ที่มีในชุมชน จากการศึกษาพบว่าชุมชนดีรีวงมีเป้าหมายในการพึ่งตนเองหลายด้าน คือ

3.4.1 การพึ่งตนเองด้วยภูมิปัญญาชุมชน ในการบริหารจัดการชุมชนให้เป็นระบบเกิดกลุ่มองค์กรที่เข้มแข็งหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มบ้านสมุนไพร กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มองค์กรเหล่านี้โดดเด่นในการบริหารจัดการ กิจกรรมที่แตกต่างกัน แต่ไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จเท่าเทียมกัน จนเกิดศูนย์ประสานงานบ้านดีรีวง เป็นศูนย์กลางจิตใจของชุมชน

3.4.2 การพึ่งตนเองด้วยทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตของชุมชนดีรีวงอยู่ท่ามกลางหุบเขา มีทรัพยากรที่มีคุณค่า การบริหารจัดการทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในด้านการใช้สอยและการบำรุงรักษา มีกองทุนเติมสีเขียวใส่ เขาหลวง เพื่อปลูกฝังให้ชาวบ้านรู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากรที่มี จนเกิดการก่อตั้งชมรมการท่องเที่ยวของชุมชน โดยจัดระบบผู้นำการท่องเที่ยว (Guide) ให้บริการที่พักแรมแบบสัมผัส วิถีชีวิต วัฒนธรรม การดำรงชีวิต การกินอยู่แบบชาวบ้าน (Home Stay)

3.4.3 การพึ่งตนเองด้วยการสร้างเศรษฐกิจชุมชน ในชุมชนดีรีวงมีทรัพยากรที่มีคุณค่ามากมาย โดยเฉพาะผลไม้ที่นิยมปลูกกัน เช่น ทุเรียน มังคุด เงาะ จำปาดะ ลางสาด บางครั้งเกิดภาวะราคาผลิตตกต่ำ การแปรรูปผลไม้จึงเกิดขึ้น ในรูปกลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน ซึ่งใช้กรรมวิธีในการผลิตแบบดั้งเดิม นำมาบรรจุภัณฑ์ด้วยกาบหมาก หรือชาวบ้านเรียกว่าหมาต้อ ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น นำมาจำหน่ายเป็นที่ถูกใจของ ผู้ซื้อ ซึ่งเห็นถึงความสามารถในการใช้ภูมิปัญญา เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ในชุมชน กลุ่มหัตถกรรมจักสาน นำกะลามะพร้าวมาแปรรูปจากที่เคยใช้กะลามะพร้าวในลักษณะของใช้พื้นเมือง เช่น ขันกระบวย มาเป็นการทำโคมไฟ กระเป๋า กลุ่มองค์กรที่ตั้งขึ้นล้วนแต่สร้างให้ชุมชนมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้นทั้งสิ้น

3.4.4 การพึ่งตนเองด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ คนในชุมชนดีรีวงใฝ่รู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลา การนำเทคโนโลยีมาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดวิทยาการใหม่ ๆ ขึ้นมาหลายอย่างและไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ เช่น กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ นำสีจากใบไม้มาใช้ประโยชน์โดยคำนึงถึงคุณค่าที่ได้จากธรรมชาติ ตัวอย่างใบไม้ที่ใช้ได้ผลในการย้อมสีที่เป็นที่นิยมคือ ใบมังคุดให้สีชมพู , ส้ม , ม่วง ใบเพกา ให้สีเขียว แก่นขนุน ให้สีเหลือง ฝักสะตอ ให้สีเทา เป็นต้น ผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นนำมาแปรรูป เช่น เสื้อผ้า กระเป๋า หมวก ผ้าพันคอ ผ้าม่าน ส่งจำหน่ายภายในประเทศและก้าวไกลสู่ต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น อิตาลี เยอรมัน โดยรับ Order จาก Website ของกลุ่ม กลุ่มบ้านสมุนไพร ได้ศึกษาค้นคว้าสารสกัดจากเปลือกมังคุด มีสรรพคุณทางยานำมาทำผลิตภัณฑ์สบู่ แชมพู ส่งจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเปิด Website รับ Oder เช่นกัน การสร้างเศรษฐกิจชุมชนโดยครอบครัวเป็นการสร้างเศรษฐกิจชุมชน โดยครอบครัวเป็นการสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง ส่งผลต่อชุมชนโดยรวม

3.4.5 การพึ่งตนเองด้วยการสร้างระบบสังคมแบบเครือญาติ ชุมชนดีรีวงมีความสามัคคีกลมเกลียว เชื่อมโยงสัมพันธ์กันในระบบเครือญาติ มีความรักใคร่ ห่วงใยช่วยเหลือในการทำมาหากินเลี้ยงชีพซึ่งกันและกัน สมาชิกให้การเชื่อถือยอมรับผู้นำในฐานะเป็นผู้ให้โอกาส ให้การเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมพัฒนาทุกด้าน การสงเคราะห์ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ในกลุ่มจักสาน จะมองภาพความเป็นสังคมดีรีวงได้ชัดเจน ซึ่งภาพนี้จะดำรงคงอยู่เป็นเอกลักษณ์ถิ่นที่ผู้ไปเยือนกล่าวถึง

3.4.6 การพึ่งตนเองด้วย จิตสำนึกรักบ้านเกิด ชุมชนคีรีวงผ่านการ ต่อสู้จากวิกฤตการณ์ธรรมชาติ วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง ท่ามกลางหุบเขามายาวนาน ด้วย จิตวิญญาณของนักสู้คนในชุมชนไม่ทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิด ได้พยายามพากเพียร อุตสาหะ พลิกฟื้นแผ่นดินให้เป็นหมู่บ้าน แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง มีหลักสามัคคีธรรมนำชีวิต สร้างเศรษฐกิจชุมชนให้ฟื้นฟู จนเป็นหมู่บ้านยอดเยี่ยมระดับประเทศ ปัจจุบันชุมชนคีรีวง จึงเป็นชุมชนในอุดมคติที่ทุกคนอย่างจะก้าวไปให้ถึง

4. องค์กรคีรีวง

ชาวคีรีวงมีสำนึกในการมีส่วนร่วมของชุมชนสูง สามารถร่วมกลุ่มกันจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการประชุมแสดงความ คิดเห็นและร่วมมือกันทำงานเพื่อส่วนรวมอยู่เสมอ โดยมีการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นองค์ชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ รวม 4 รูปแบบดังนี้

4.1 กลุ่มกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ที่สำคัญคือ กลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวงเป็นแหล่งเงินทุนสำคัญในชุมชน มีการบริหารจัดการโดยคนในชุมชน มีกฎระเบียบข้อบังคับ ทั้งในเรื่องการรับสมัครเป็นสมาชิกและการขาดจากสมาชิก ระเบียบการกู้เงินสามัญและการกู้เงินฉุกเฉิน ระเบียบการค้ำประกันเงินสวัสดิการ หรือประโยชน์ที่ได้รับ (ข้อมูลจากเอกสารแนะนำกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง)

4.2 กลุ่มกิจกรรมเพื่อเสริมรายได้ เช่น กลุ่มแม่บ้านทำขนม (หมู่ 8 บ้าน คีรีวงทอง) กลุ่มทุเรียนกวนและกลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ (หมู่ 10 บ้านคีรีธรรม)
กลุ่มสมุนไพร (หมู่ 9 บ้านขุนคีรี) เป็นต้น

4.3 กลุ่มกิจกรรมเพื่อเสริมจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมของชุมชน การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและการปลูกป่าทดแทน ได้แก่ กองทุนเติมสีเขียวใส่เขาหลวง (Keep Khoaluang Green Fund) ซึ่งมีการประสานความช่วยเหลือกับองค์กรภายนอก

4.4 กลุ่มกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อพัฒนาหมู่บ้าน เช่น กลุ่มแม่บ้านพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งมีอยู่ 4 หมู่บ้าน และชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง ซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยคนในชุมชนมีการบริหารและจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวผู้ที่สนใจ

กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้มีการจัดการในรูปแบบขององค์กรชุมชน 12 องค์กร กระจายอยู่ในแต่ละหมู่บ้านดังนี้

1) หมู่ 5 บ้านคีรีวง มี 2 องค์กรได้แก่

(1) กลุ่มแม่บ้านหัตถกรรม (ทำหมาต้อ, ตะกร้า,ผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว)

(2) กลุ่มสตรี (ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กในหมู่บ้าน เช่น ทำขนม)

2) หมู่ 8 บ้านคีรีทอง มี 1 องค์กรคือ กลุ่มแม่บ้านทำขนม (ขนมเค้กและคุกกี้)

3) หมู่ 9 บ้านขุนน้ำ มี 2 องค์กร ได้แก่ กลุ่มบ้านสมุนไพร และกลุ่มงดสูบบุหรี่

4) หมู่ 10 บ้านคีรีธรรม มี 5 องค์กร ได้แก่

(1) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง

(2) ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านคีรีวง

(3) กองทุนเติมสีเขียวใส่เขาหลวง (ปัจจุบันรวมตัวกับชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง)

(4) กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน

(5) กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ

รายละเอียดกลุ่มองค์กรชุมชนคีรีวง

1) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง ก่อตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2523 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ของชาวบ้านในชุมชนคีรีวง มีรูปแบบการดำเนินงานภายใต้กลุ่มคณะกรรมการ ในลักษณะกองทุนธนาคารชุมชน ปัจจุบันมีเงินทุนหมุนเวียน ประมาณ 26 ล้านบาท โดยมีการปล่อยเงินกู้ให้แก่สมาชิกกลุ่ม ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ และมีการปันผลรายปีให้กับสมาชิก ปัจจุบันการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์มีชื่อเสียงแพร่หลาย เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป จึงทำให้มีผู้สนใจมาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก

2) กลุ่มมัดย้อม เป็นกลุ่มอาชีพเสริมของชาวคีรีวง มีกิจกรรมเกี่ยวกับการนำผ้ามามัด แล้วย้อมสีธรรมชาติ มีลวดลายสวยงามแปลกตาจากเทคนิคการมัดย้อมง่าย ๆ ของภูมิปัญญาชาวบ้าน ทำให้ผ้ามัดย้อมมีเอกลักษณ์เฉพาะที่สวยงาม สามารถนำมาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องใช้ เหมาะสำหรับการซื้อไปใช้สอยหรือเป็นของฝาก ซึ่งปัจจุบันเป็นที่นิยม มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักแพร่หลายทั่วไป มีการจัดจำหน่ายทั้งแบบขายปลีกและขายส่ง

3) กลุ่มใบไม้ เป็นกลุ่มอาชีพเสริมทำผ้ามัดย้อม ที่แยกตัวมาจากกลุ่มมัดย้อม
และมาตั้งกลุ่มใหม่ เน้นการจัดการในเชิงธุรกิจ นำผ้าที่ผ่านการมัดย้อมแล้วมาออกแบบ
ตัดเย็บเป็นเครื่องใช้สอยหลากหลายชนิดและรูปแบบ เพื่อสามารถนำผ้าเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์และทำของที่ระลึกได้มากขึ้น เป็นที่นิยมแพร่หลายเช่นเดียวกับกลุ่มมัดย้อม
เช่น นำมาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้า กระเป๋า ผ้าม่าน หมวก เป็นต้น

4) ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเดินป่าศึกษาธรรมชาติของเขาหลวง และมีการขยายรูปแบบการ
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเพิ่มการศึกษาวิถีชีวิตชุมชน การทำ home stay โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ และการร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

5) กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน เป็นกลุ่มอาชีพเสริมอีกกลุ่มหนึ่ง ทำกิจกรรมแปรรูปทุเรียนกวน โดยนำทุเรียนบ้าน ซึ่งแต่ละปีให้ผลผลิตจำนวนมาก นำมากวนจนแห้งดี
ได้ที่ แล้วปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ห่อด้วยต้อหมากนำไปย่างไฟให้หอม ซึ่งเป็นการปรับปรุงโดยอาศัยภูมิปัญญาชาวบ้านแบบดั้งเดิม ปัจจุบันเป็นที่นิยมแพร่หลายทั่วไป จนมีผู้สนใจ
ลอกเลียนแบบไปทั่วประเทศ

6) กลุ่มหมาต้อ เป็นการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน โดยนำวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ผลิตเป็นสินค้านำออกจำหน่าย ส่วนใหญ่จะนำกาบหมาก (ต้อ) มาทำเป็น "หมา" เพื่อส่งให้กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน สำหรับนำไปห่อทุเรียนกวน

7) กลุ่มทำขนม เป็นกลุ่มอาชีพเสริมที่ทำขนมต่าง ๆ ส่งจำหน่ายตามร้านค้าในชุมชน เพื่อชุมชนจะได้ไม่ต้องไปซื้อขนมจากภายนอกมาจำหน่ายและผู้บริโภคในชุมชนได้รับประทานขนมที่ใหม่ สด และไม่เจือจางสารกันบูด

8) กลุ่มหัตกรรมจากกะลามะพร้าวที่ผลิตเป็นเครื่องใช้ของชำร่วย ของใช้ในครัวเรือนและของประดับตกแต่งที่ทำมาจากกะลามะพร้าว

9) กลุ่มบ้านสมุนไพร เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน มีการนำสมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชน มาทำเป็นผลิตภัณฑ์ธรรมชาติชนิดต่าง ๆ เช่น สบู่มังคุด สบู่ส้มแขก
เทียนตะไคร้หอม ฯลฯ กลุ่มสมุนไพรมีรูปแบบการดำเนินงานที่มีการติดต่อร้านค้าภายนอก และทำการตลาดเองทำให้อัตราการขายส่งผลิตภัณฑ์มีมากกว่ากลุ่มองค์กรอื่น ๆ

10) กลุ่มแปรรูปน้ำผลไม้ เป็นกลุ่ม อาชีพเสริมที่นำสมุนไพรและผลไม้ ซึ่งเป็นผลผลิตที่มีอยู่จำนวนมากในชุมชนคีรีวง มาทำการแปรรูปเป็นน้ำผลไม้พร้อมดื่ม เช่น น้ำขิง น้ำกระเจี๊ยบ เป็นต้น ปัจจุบันมีการขยายรูปแบบการแปรรูปไปเป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่น ข้าวเกรียบกุ้ง เป็นต้น

11) กลุ่มงดสูบบุหรี่ ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสุขภาพของคนในชุมชน เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มชาวบ้านที่ต้องการปรับปรุงตนเอง สมาชิกทุกคนต้องงดสูบบุหรี่ตลอดระยะการสมาชิกภาพ นอกจากนี้ยังมีการทำกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกัน เช่น การพัฒนาสวนสาธารณะของชุมชน การเข้าวัดฟังธรรม การทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์อื่น ๆ ให้กับชุมชน

12) กองทุนเติมสีเขียวใส่เขาหลวง สังกัดมูลนิธิเพื่อการศึกษาไทยรัฐวิทยา 74 ก่อตั้งขึ้นหลังจากเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2531 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความตระหนักถึงผลกระทบจากการทำลายธรรมชาติ และสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ในเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรม โดยมีกิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์ให้ ชาวบ้านรักษาสิ่งแวดล้อม ปลูกต้นไม้ในบริเวณชุมชน ตลอดจนพื้นที่ป่าบนภูเขาที่ดินถล่มได้ง่าย

5. การบริหารท่องเที่ยวพื้นที่ชุมชนคีรีวง

5.1 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สภาพแวดล้อม

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติสภาพแวดล้อมในชุมชนคีรีวง ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการจัดพื้นที่บริการสูง ได้แก่

5.1.1 หนานหินท่าหา เป็นลานหินแกรนิต บริเวณริมคลองท่าหา เหมาะสำหรับการเล่นน้ำ และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และใช้เป็นท่าน้ำ ข้ามไปสวนสมรมรายรอบชุมชน รวมทั้งเป็นตลาดกลางซื้อขายผลไม้ของชุมชน

5.1.2 น้ำตกวังไม้ปัก ต้นน้ำอยู่บนยอดเขาหลวง มี 4 วัง คือ วังปราง วังไม้ปัก วังฝาแฝด และวังหัวเหว มีแอ่งน้ำตกลักษณะคล้ายจากูชซี่ มีร่องน้ำและแอ่งน้ำเล็กๆ เล่นสไลเดอร์ได้รอบน้ำตกวังไม้ปักเป็นสวนสมรม

5.1.3 น้ำตกสอยดาว เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ บริเวณสายคลองท่าแร่ มีความสูงประมาณ 100เมตร ไหลมาจากยอดเขาหลวง กระทบก้อนหินใหญ่ แล้วไหล ลดหลั่นมาตามชั้นหิน รวมตัวกันเป็นแอ่งน้ำเล็ก ๆ ก่อนจะไหลลงสู่น้ำตกท่าแร่ เหมาะสำหรับเล่นน้ำและปีนป่ายก้อนหินใหญ่ไปตามสายน้ำ สามารถเดินเท้าเลียบคลองท่าหาและผ่านสวนสมรมไปจนถึงน้ำตกได้ไม่ลำบาก

5.1.4 น้ำตกกินรี เดิมชื่อน้ำตกคลองท่าชาย เมื่อครั้งมีการประกวดหมู่บ้านอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง เมื่อปี พ.ศ. 2528 และหมู่บ้านได้รับรางวัลกินรี คุณประวัติ เจริญยิ่ง จึงได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นน้ำตกกินรี ซึ่งไหลมาจากคลองท่าชาย มี 5 วัง คือ น้ำตก วังกุ้ง , วังอ้ายโยง , วังตง , วังหน้าสวนหญ้าแพรก และวังทัพสมพาน

5.1.5 น้ำตกคลองลำงา เป็นน้ำตกยาวต่อเนื่องมาจากคลองลำงา ไหลผ่านร่องหินแกรนิตที่สูงและยาวจากภูเขาสูง มีแอ่งเล่นน้ำเป็นระยะ ๆ รวมทั้งบริเวณน้ำตก หม้อธาตุที่อยู่ต้นน้ำ เส้นทางเดินไปยังน้ำตกจะผ่านสวนสมรม ซึ่งมีไม้ใหญ่มากมาย โดยเฉพาะต้นทุเรียนใหญ่กว่า 3 เมตร ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก

5.1.6 เส้นทางเดินป่ายอดเขาหลวง ชาวบ้านในชุมชนคีรีวง ได้จัดบริการ เดินป่าศึกษาธรรมชาติเขาหลวงตามระยะเวลาในการเดินทางไว้ 3 เส้นทาง ได้แก่

1) เส้นทางที่ใช้เวลาเดินทางไปและกลับภายใน 1 วัน ตลอด เส้นทางเดินจะผ่านสวนสมรม ป่าและน้ำตกจำนวนมาก โดยเริ่มเดินเท้าจากสวนหัวน้ำ – สวนใน – พรุกำ – น้ำตกวังอ้ายยางล่าง – ป่าใสใน – น้ำตกวังอ้ายยางบน – น้ำตกพรุกำ – น้ำตกสอยดาว – น้ำตกท่าแร่ จนถึงน้ำตกท่าหา

2) เส้นทางที่ใช้เวลา เดินทางไปและกลับ 2 วัน 1 คืน ช่วงแรก จะใช้เส้นทางเดินเท้าเดียวกับเส้นทางที่ใช้ระยะเวลา 1 วัน แต่เดินต่อจากวังอ้ายยางบน ผ่าน ดงดาวดินไปจนถึงลานไทร ในป่าดิบทึบของอุทยานแห่งชาติเขาหลวง แล้วพักแรม 1 คืน จึงเดินเท้ากลับในเส้นทางเดิม

3) เส้นทางที่ใช้เวลาเดินทางไปและกลับยอดเขาหลวง 3 วัน 2 คืน เป็นเส้นทางเดียวกับ ข้อ 2) แต่เดินต่อจากลานไทร ผ่านสันไม้แดง-ดงกุหลาบขาวพันปี เขาหลวง-ลาน ฮ.-หุบผามหาสะดำ-ดงหวายเหิ้ง-ลาน ดร.เชาวลิต-หน้าดอกศร-ผาบัวแฉก- จอมน้อง-ปลักแรดไปถึงจอมพี่ ซึ่งตลอดเส้นทางช่วงนี้มีลักษณะสูงชัน

5.2 แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

5.2.1 ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของชาวเหนือ

พื้นที่ชุมชนคีรีวงมีประวัติศาสตร์การก่อตั้งถิ่นฐานและการพัฒนา ชุมชนมายาวนานกว่า 200 ปี เป็นพื้นที่ซึ่งล้อมรอบด้วยภูเขา เป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำหลายสาย ในอดีต ชาวบ้านนิยมล่องเรือเหนือไปตามคลองท่าดี เพื่อนำผลผลิตจากชุมชน คีรีวงไปแลกเปลี่ยนกับชุมชนภายนอก

5.2.2 อนุสรณ์สถานวัดคีรีวงและมหาอุทกธรณีภัย

ชุมชนคีรีวงเกิดอุทกภัยใหญ่ ๆ ถึง 2 ครั้ง คือ ในปี พ.ศ. 2518 และ พ.ศ. 2531 ซึ่งครั้งหลังเป็นอุทกภัยที่ร้ายแรงที่สุด บ้านเรือนถูกน้ำท่วม ดินโคลนจาก ภูเขาไหลมาทับถม เสียหายไปเป็นจำนวนมาก อุโบสถวัดคีรีวงพัง เหลือเพียงครึ่งหลัง ร่องรอยเหล่านี้ยังคงหลงเหลือมาจนถึงปัจจุบัน และเป็นร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่น่าศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนา

5.3 กิจกรรมการท่องเที่ยวทางประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิต

5.3.1 การเรียนรู้วิถีชีวิต

1) การพักแรมแบบ Home Stay เป็นการเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนคีรีวง โดยให้นักท่องเที่ยวใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการ ชาวบ้านทำหน้าที่จัดหาที่พัก หรือนำเที่ยวในบางโปรแกรม เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนและเกิดความสำนึกในการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

2) การทำเกษตรผสมผสาน / สวนสมรม เป็นวิถีชีวิตของชาวสวนซึ่งปลูกไม้ผลไว้หลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน เช่น มังคุด ทุเรียน สะตอ ลูกเนียง ลางสาด เป็นต้น ใช้หลักการพึ่งพาธรรมชาติและใช้เทคโนโลยีการผลิตในระดับต่ำ มีประวัติความเป็นมายาวนาน สามารถดูได้ทั่วไปภายในหมู่บ้านและเหมาะแก่การศึกษาระบบนิเวศ

3) สำรับอาหารชาวคีรีวง เนื่องจากคีรีวงเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งมีวัตถุดิบจากธรรมชาติที่ใช้ประกอบอาหารอยู่มาก ประกอบกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและความคิดสร้างสรรค์ของชาวบ้าน ทำให้เกิดการถนอมอาหารรูปแบบต่าง ๆ ที่มีรสชาติดี และเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นมากมาย เช่น ยำผักกูด แกงหยวกกล้วยเถื่อน น้ำพริกลูกประ เป็นต้น

4) ผลไม้ตามฤดูกาล ชาวบ้านในชุมชนคีรีวงส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวน เช่น เงาะ ทุเรียน มังคุด ลองกอง ลางสาด เป็นต้น ผลไม้เหล่านี้มีรสอร่อย มีชื่อเสียง ในช่วงฤดูผลไม้ผลผลิตออกมามาก

5.3.2 การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี

1) ทำบุญเจ้าอาวาสเป็นประเพณีทำบุญให้กับอดีตเจ้าอาวาสวัดคีรีวง พ่อท่านเถื่อน สุขาโต ซึ่งเคยมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำการพัฒนาชุมชน จนกระทั่งเจริญก้าวหน้าเป็นหมู่บ้านพัฒนาในปัจจุบัน จัดขึ้นในวันแรม 8 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี มีพิธีที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น คือ การกวนข้าวมธุปายาสตลอดวัน และการให้ทานไฟในเวลารุ่งเช้า

2) ประเพณีสงกรานต์ ชาวคีรีวงจะจัดงานสงกรานต์ขึ้นทุกปี ใน วันที่ 13 เมษายน มีทั้งพิธีทางศาสนา การทำบุญตักบาตรตอนเช้า เพื่ออุทิศส่วนบุญ ส่วนกุศลให้บุพการีที่ล่วงลับไปแล้ว และมีพิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมไทย คือ การสรง น้ำพระ การรดน้ำขอพรจากผู้สูงอายุ เป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อบรรพบุรุษและบุพการี สอนให้รู้จักการให้อภัยกัน ในอดีตชาวบ้านจะแข่งครกและสาก ในวันว่างมีการ ออกทอดเพลงบอก เพื่ออวยพรเจ้าของบ้านตอนหัวค่ำ 3 ดืน ในเวลากลางวัน ชาวบ้านจะเล่นอีคัด เล่นสะบ้า เล่นหมากขุม และการพนันอื่น ๆ

3) ประเพณีเดือนสิบ เป็นประเพณีทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับ บรรพบุรุษ มีการยกหมรับถวายวัด ทำบุญประจำปีในวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบของทุกปี มีจุดเด่นคือ หมรับขนาดใหญ่ เต็มด้วยผลไม้ที่คัดสรรมาจากสวน เพื่อถวายวัด แล้ว จัดจำหน่ายเป็นรายได้ถวายวัด เป็นจำนวนมาก

4) ประเพณีชักพระจัดขึ้นในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี กลางคืนมีการสมโภชนพระลาก มีมหรสพการละเล่นต่าง ๆ เช่น เล่นรู้จี้ การเล่นดอกไม้ไฟ เล่นตรวด เล่นโคมลอย เล่นแมงขี้ เล่นลูกประทัด ตีกลอง ตีโพน รุ่งเช้าชาวบ้านจะแต่งกายด้วยชุดสวยงาม ใส่เครื่องประดับ มาร่วมตักบาตรหน้าล้อหรือตักบาตรเทโว และประกอบพิธีทางศาสนา จากนั้นจึงร่วมกันชักพระนมของวัดคีรีวง โดยใช้คานไม้ขนาดใหญ่รูปพญานาค 2 ท่อน ซึ่งเป็นแบบดั้งเดิม ไม่ใส่ล้อ วางบนพื้น มีซุ้มมณฑปเรือนใหญ่ยอดสวยงาม ประดิษฐานพระลากเก่าแก่ของชุมชน มีน้ำหนักมาก ต้องอาศัยคนชักลากจำนวนมาก และมีความพร้อมเพรียงกัน มีคนแห่พระให้จังหวะจึงชักไปได้ เมื่อถึงเวลาบ่ายจึงชักพระกลับวัด ทำพิธีสรงน้ำพระลากเป็นที่ครึกครื้น สนุกสนาน

5) งานรำลึกอุทกภัยปี พ.ศ. 2531 จัดขึ้นทุกวันที่ 22 พฤศจิกายน ของทุกปี ชาวคีรีวงจะร่วมกันทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์น้ำท่วมคีรีวง ปี พ.ศ. 2531 เพื่อเป็นอุทาหรณ์เตือนใจชาวคีรีวง ไม่ให้กระทำในสิ่งที่เป็นสาเหตุของ ภัยพิบัติมาสู่ชุมชนอีก ในบางปีอาจมีกิจกรรมการเรียนรู้ หรือการบำเพ็ญประโยชน์เป็นกรณีพิเศษเพื่อกระตุ้นและเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.3.3 กิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มองค์กรชุมชน

1) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง ก่อตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2523 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ของชาวบ้านในชุมชนคีรีวง มีรูปแบบการดำเนินงานภายใต้กลุ่มคณะกรรมการ ในลักษณะกองทุนธนาคารชุมชน ปัจจุบันมีเงินทุนหมุนเวียน ประมาณ 26 ล้านบาท โดยมีการปล่อยเงินกู้ให้แก่สมาชิกกลุ่ม ในอัตรา ดอกเบี้ยต่ำ และมีการปันผลรายปีให้กับสมาชิก ปัจจุบันการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ มีชื่อเสียงแพร่หลาย เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป จึงทำให้มีผู้สนใจมาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก

2) กลุ่มมัดย้อม เป็นกลุ่มอาชีพเสริมของชาวคีรีวง มีกิจกรรม เกี่ยวกับการนำผ้ามามัด แล้วย้อมสีธรรมชาติ มีลวดลายสวยงามแปลกตาจากเทคนิคการ มัดย้อมง่าย ๆ ของภูมิปัญญาชาวบ้าน ทำให้ผ้ามัดย้อมมีเอกลักษณ์เฉพาะที่สวยงาม สามารถนำมาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องใช้ เหมาะสำหรับการซื้อไปใช้สอยหรือเป็นของฝาก ซึ่งปัจจุบันเป็นที่นิยม มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักแพร่หลายทั่วไป มีการจัดจำหน่าย ทั้งแบบขายปลีกและขายส่ง

3) กลุ่มใบไม้ เป็นกลุ่มอาชีพเสริมทำผ้ามัดย้อม ที่แยกตัวมาจากกลุ่มมัดย้อมและมาตั้งกลุ่มใหม่ เน้นการจัดการในเชิงธุรกิจ นำผ้าที่ผ่านการมัดย้อมแล้วมาออกแบบตัดเย็บเป็นเครื่องใช้สอยหลากหลายชนิดและรูปแบบ เพื่อสามารถนำผ้าเหล่านั้น ไปใช้ประโยชน์และทำของที่ระลึกได้มากขึ้น เป็นที่นิยมแพร่หลายเช่นเดียวกับกลุ่มมัดย้อม
เช่น นำมาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้า กระเป๋า ผ้าม่าน หมวก เป็นต้น

จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเดินป่าศึกษาธรรมชาติของเขาหลวง และมีการขยายรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเพิ่มการศึกษาวิถีชีวิตชุมชน การทำ home stay โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ และการร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

5) กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน เป็นกลุ่มอาชีพเสริมอีกกลุ่มหนึ่ง ทำ กิจกรรมแปรรูปทุเรียนกวน โดยนำทุเรียนบ้าน ซึ่งแต่ละปีให้ผลผลิตจำนวนมาก นำมากวนจนแห้งดีได้ที่ แล้วปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ห่อด้วยต้อหมากนำไปย่างไฟให้หอม ซึ่งเป็นการ ปรับปรุงโดยอาศัยภูมิปัญญาชาวบ้านแบบดั้งเดิม ปัจจุบันเป็นที่นิยมแพร่หลายทั่วไป จนมีผู้สนใจลอกเลียนแบบไปทั่วประเทศ

6) กลุ่มหมาต้อ เป็นการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน โดยนำวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ผลิตเป็นสินค้านำออกจำหน่าย ส่วนใหญ่จะนำ กาบหมาก (ต้อ) มาทำเป็น "หมา" เพื่อส่งให้กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน สำหรับนำไปห่อ ทุเรียนกวน

7) กลุ่มทำขนม เป็นกลุ่มอาชีพเสริมที่ทำขนมต่าง ๆ ส่งจำหน่ายตามร้านค้าในชุมชน เพื่อชุมชนจะได้ไม่ต้องไปซื้อขนมจากภายนอกมาจำหน่ายและผู้บริโภคในชุมชนได้รับประทานขนมที่ใหม่ สด และไม่เจือจางสารกันบูด

8) กลุ่มหัตกรรมพื้นบ้าน ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการจักสาน โดยการนำต้นคลุ้มซึ่งเป็นพืชล้มลุก พบมากในเทือกเขาหลวง มาจักสานเป็นอุปกรณ์เครื่องใช้สอยต่าง ๆ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เช่น โตร๊ะ ตะกร้า โคมไฟ ฯลฯ

9) กลุ่มบ้านสมุนไพร เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน มีการนำสมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชน มาทำเป็นผลิตภัณฑ์ธรรมชาติชนิดต่าง ๆ เช่น สบู่มังคุด สบู่ ส้มแขก เทียนตะไคร้หอม ฯลฯ กลุ่มสมุนไพรมีรูปแบบการดำเนินงานที่มีการติดต่อร้านค้าภายนอก และทำการตลาดเอง ทำให้อัตราการขายส่งผลิตภัณฑ์มีมากกว่ากลุ่มองค์กรอื่น ๆ

10) กลุ่มแปรรูปน้ำผลไม้ เป็นกลุ่มอาชีพเสริมที่นำสมุนไพรและ ผลไม้ ซึ่งเป็นผลผลิตที่มีอยู่จำนวนมากในชุมชนคีรีวง มาทำการแปรรูปเป็นน้ำผลไม้พร้อมดื่ม เช่น น้ำขิง น้ำกระเจี๊ยบ เป็นต้น ปัจจุบันมีการขยายรูปแบบการแปรรูปไปเป็น ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่น ข้าวเกรียบกุ้ง เป็นต้น

11) กลุ่มงดสุบบุหรี่ ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม สุขภาพของคนในชุมชน เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มชาวบ้านที่ต้องการปรับปรุงตนเอง สมาชิกทุกคนต้องงดสูบบุหรี่ตลอดระยะการสมาชิกภาพ นอกจากนี้ยังมีการทำกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกัน เช่น การพัฒนาสวนสาธารณะของชุมชน การเข้าวัดฟังธรรม การทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์อื่น ๆ ให้กับชุมชน

12) กองทุนเติมสีเขียวใส่เขาหลวง สังกัดมูลนิธิเพื่อการศึกษาไทยรัฐวิทยา 74 ก่อตั้งขึ้นหลังจากเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2531 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความตระหนักถึงผลกระทบจากการทำลายธรรมชาติ และสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ในเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรม โดยมีกิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์ให้ชาวบ้านรักษาสิ่งแวดล้อม ปลูกต้นไม้ในบริเวณชุมชนตลอดจนพื้นที่ป่าบนภูเขาที่ดินถล่มได้ง่าย

5.3.4 กิจกรรมการท่องเที่ยว

กิจกรรมการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมเชิงนิเวศ ประกอบด้วย กิจกรรมเดินป่าขึ้นเขาหลวงศึกษาธรรมชาติ ดูนก เล่นน้ำ ถ่ายรูป ขี่จักรยาน พักผ่อน ตั้งค่ายพักแรม ศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ศึกษาประวัติศาสตร์และอุทกธรณีภัยของชุมชน ชมสวนสมรม ศึกษากิจกรรมองค์กรชุมชน กิจกรรมชุมชนและเที่ยวงานประเพณีต่าง ๆ มี รายละเอียดการบริการ ดังนี้

1. การบริการสถานที่พัก

1) ที่พักแบบ Home Stay มี 4 หมู่บ้าน จำนวน 9 ชุด ๆ ละ 6 หลัง ติดต่อที่พัก home stay ได้โดยผ่านชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของคีรีวง

2) รีสอร์ท ปัจจุบันมีรีสอร์ท สำหรับให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยวในคีรีวง 2 แห่ง คือ

1.ธารคีรีรีสอร์ท มี 4 ห้อง พักได้ห้องละ 2 คน และมีบริการอาหาร เครื่องดื่ม คาราโอเกะ

2.ท่าหารีสอร์ท มี 4 ห้อง พักได้ห้องละ 2 คน และมีบริการอาหาร เครื่องดื่ม คาราโอเกะ

3) วัดคีรีวง ผู้ใช้บริการพักที่วัดคีรีวงส่วนใหญ่เป็นคณะผู้ศึกษาดูงาน พักได้ครั้งละประมาณ 200 คน

4) โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 74 ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นผู้ศึกษาดูงาน พักได้ครั้งละประมาณ 100 คน

5) สถานที่พักอื่น ๆ ที่อยู่ระหว่างการจัดเตรียมและมีแนวคิดจัดทำ เช่น บ้านสมุนไพร เป็นต้น

2. การบริการนำเที่ยว

1) การบริการนำเที่ยว โดยชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

(1) โปรแกรมเที่ยวชมวิถีชีวิตชุมชน โดยนำนักท่องเที่ยวเดินชมเพื่อสัมผัสวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ให้เห็นถึงวัฒนธรรมการกิน การประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น โดยเข้าพักแรมแบบ Home Stay ที่บ้านของสมาชิกชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

(2) โปรแกรมศึกษาธรรมชาติยอดเขาหลวง นักท่องเที่ยว จะได้สัมผัสกับธรรมชาติบนยอดเขาหลวง ซึ่งประกอบด้วยการเดินทางขึ้นเขา การพักแรม การเรียนรู้พันธุ์พืชต่าง ๆ และศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของสัตว์ป่า

(3) โปรแกรมเที่ยวชนวิถีชีวิตชุมชนและศึกษาธรรมชาติ ยอดเขาหลวง สำหรับนักท่องเที่ยวที่มีเวลาเพียงพอเยี่ยมชมชุมชน เพื่อการเรียนรู้ชีวิต ชาวบ้านและการเดินป่าขึ้นเขาหลวง

2) การบริการให้ความรู้แก่ผู้มาศึกษาดูงานของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนคีรีวง ปัจจุบันองค์กรชุมชนเริ่มให้บริการด้านการนำเที่ยวชมศึกษาดูงานการประกอบอาชีพเสริมแก่คนภายนอกด้วยตนเองมากขึ้น ทั้งที่ติดต่อประสานงานผ่านชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ , อบต. และองค์กรชุมชนเอง

3) การให้บริการท่องเที่ยวโดยอุทยานแห่งชาติเขาหลวง เป็นการ นำทางขึ้นเขาหลวงทุกสัปดาห์ ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ อาจจัดโปรแกรมให้ นักท่องเที่ยวได้หยุดพักแรม รับประทานอาหาร และซื้อของในชุมชนคีรีวง

4) การให้บริการท่องเที่ยวโดยธุรกิจนำเที่ยวจากภายนอกที่นำ นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน และท่องเที่ยวศึกษาเรียนรู้ตามอัธยาศัย

3. การบริการร้านค้าและอาหาร

1) มีตลาดนัดข้างวัด ทุกเช้าวันศุกร์

2) มีแผงลอยและร้านอาหารเช้า และกลางวัน บริเวณศูนย์กลางชุมชนรอบวัด

3) มีร้านบริการอาหารตลอดวัน ที่ท่าหาและธารคีรีรีสอร์ท

4) มีร้านน้ำชา และเครื่องดื่มกลางคืน 2 ร้าน

5) มีศูนย์จำหน่ายอาหารชุมชนบ้านคีรีวง เชิงสะพานบ้านคีรีวง

4. การบริหารจัดการและตลาดการท่องเที่ยว

1) การติดต่อ ประสานงานเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชนคีรีวง ส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถติดต่อได้ทั้งทางโทรศัพท์ จดหมาย หรือการเดินทางมาติดต่อด้วยตนเอง หลังจากติดต่อชมรมฯ แล้ว นักท่องเที่ยวสามารถเลือกโปรแกรมการท่องเที่ยวตามที่จัดไว้ให้ได้ จากนั้นชมรมฯ จะประสานและจัดหาคนนำทางในพื้นที่ เพื่อให้นำเที่ยวตามโปรแกรมที่เลือกไว้ ส่วนโปรแกรมการท่องเที่ยวเขาหลวง นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อผ่านทางอุทยานแห่งชาติเขาหลวงได้โดยตรง หรือติดต่อผ่านชมรมฯ จากนั้นชมรมฯ หรืออุทยานแห่งชาติฯ จะจัดมัคคุเทศก์ลูกหาบ และคนนำทางให้

2) การติดต่อประสานงานเพื่อการศึกษาเรียนรู้และดูงาน คณะผู้ศึกษาสามารถติดต่อประสานงานได้ทั้งทางโทรศัพท์ (0-7553-3113) จดหมายและติดต่อด้วยตนเอง (ศูนย์ประสานงานชุมชนบ้านคีรีวง หมู่ที่ 10 ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช 80230) เช่นเดียวกับการท่องเที่ยวอื่น ๆ โดยติดต่อผ่านทาง อบต.กำโลน หรือที่ว่าการอำเภอลานสกา เช่น เกษตรอำเภอ พัฒนากรอำเภอ หรือติดต่อองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนได้โดยตรง

3) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวบ้านคีรีวง หมู่ที่10 บริการข้อมูลการท่องเที่ยว และบริการอินเตอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ สามารถสอบถามรายละเอียดได้ที่ 075-533370 เปิดบริการทุกวัน ในเวลา 8.30 น. – 16.00 น.

****